

DẠY HỌC TÍCH HỢP THEO CHỦ ĐỀ CÔNG NGHIỆP HÓA, HIỆN ĐẠI HÓA ĐẤT NƯỚC TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC CÔNG DÂN LỚP 11 TẠI CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG Ở ĐÀ NẴNG HIỆN NAY

Nhận bài:
10 – 08 – 2017
Chấp nhận đăng:
25 – 09 – 2017
<http://jshe.ued.udn.vn/>

Nguyễn Thị Hương

Tóm tắt: Dạy học tích hợp theo chủ đề là một trong những mô hình dạy học tối ưu nhằm mang lại hiệu quả của hoạt động dạy - học; tạo hứng thú, tích cực cho người học các môn học nói chung và môn Giáo dục Công dân nói riêng. Bài viết trình bày khái quát cơ sở lí luận của việc dạy học tích hợp theo chủ đề công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước trong chương trình Giáo dục Công dân lớp 11. Qua việc khảo sát 38 giáo viên dạy môn Giáo dục Công dân tại các trường Trung học phổ thông ở Đà Nẵng, kết quả thu được cho thấy việc dạy học tích hợp nội dung công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong chương trình Giáo dục Công dân lớp 11 chưa được thực hiện trong quá trình dạy học của các giáo viên. Qua đánh giá và phân tích kết quả khảo sát, bài viết đã đề xuất một số biện pháp chủ yếu nhằm hiện thực hóa việc dạy học tích hợp theo chủ đề công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong chương trình GDCC lớp 11.

Từ khóa: dạy học tích hợp; giáo dục công dân; công nghiệp hóa, hiện đại hóa; giáo viên; trung học phổ thông.

1. Đặt vấn đề

Trên thế giới, dạy học tích hợp đã trở thành một trào lưu sư phạm hiện đại, được nhiều nhà nghiên cứu lí luận dạy học quan tâm từ những 60 của thế kỷ XX. Trào lưu sư phạm này xuất phát từ quan niệm coi học tập là một quá trình góp phần hình thành ở học sinh (HS) những năng lực rõ ràng, trong đó HS học cách sử dụng phối hợp các kiến thức, kĩ năng và thao tác đã lĩnh hội được. Những kết quả nghiên cứu đã được triển khai trong việc xây dựng chuẩn giáo dục, chương trình, sách giáo khoa của nhiều nước trên thế giới như Mỹ, Đức, Úc, Pháp,... và ngày càng được áp dụng rộng rãi. Những nghiên cứu gần đây cũng khẳng định việc dạy học tích hợp có tác dụng kích thích hứng thú người học, đảm bảo chất lượng kiến thức môn học, phát triển năng lực chung của người học và giúp quá trình học tập gắn liền với thực tiễn hơn [1]. Với những ưu điểm nổi trội như

vậy, tuy có nhiều khó khăn trong việc triển khai thực hiện nhưng dạy học tích hợp là xu hướng tất yếu, đem lại nhiều lợi ích cho quá trình giáo dục và đào tạo của các nước. Để đáp ứng và phù hợp với thực tiễn giáo dục phổ thông, chương trình đào tạo giáo viên (GV) ở một số nước như Anh, Úc chuyển theo hướng tích hợp nhằm phát triển cho sinh viên sư phạm nền tảng về tri thức và triết lí cá nhân về chuyên môn sư phạm và năng lực nghề nghiệp. Từ đó, việc tổ chức đào tạo giáo viên dạy học các môn tích hợp tại các trường sư phạm trên thế giới cũng dần dần được quan tâm nghiên cứu [2].

Ở Việt Nam, thời gian gần đây đã có nhiều nghiên cứu về vấn đề dạy học tích hợp dưới góc độ lí luận dạy học nói chung và lí luận dạy học môn học nói riêng, trong đó vấn đề được các nhà nghiên cứu quan tâm là việc xây dựng chương trình và sách giáo khoa theo quan điểm tích hợp. Ở trung học cơ sở và trung học phổ thông (THPT), xu hướng dạy học tích hợp ở Việt Nam nhằm mục tiêu rút gọn thời lượng trình bày tri thức của nhiều môn học và chú trọng tập dượt cho HS cách vận dụng tổng hợp các tri thức vào thực tiễn. Thực tế cho thấy, để giải quyết một vấn đề thực tiễn thường phải huy

* Liên hệ tác giả

Nguyễn Thị Hương

^bTrường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng

Email: nthuong_gdct@ued.udn.vn

động tri thức của nhiều môn học - dạy từng môn học riêng sẽ đem lại những tri thức hàn lâm có hệ thống nhưng khó vận dụng vào thực tiễn.

Hiện nay, theo chủ trương chung của Bộ Giáo dục và Đào tạo, các trường THPT trên địa bàn thành phố Đà Nẵng đã thực hiện dạy học tích hợp trong từng môn học riêng. Tuy nhiên, trong thời gian qua, bộ môn Giáo dục Công dân ở các trường THPT ở địa phương chỉ mới dừng lại ở việc triển khai dạy tích hợp, lồng ghép với các chủ đề do Bộ Giáo dục và Đào tạo hướng dẫn; nhưng, tích hợp nội dung công nghiệp hóa, hiện đại hóa (CNH, HĐH) đất nước chưa thực sự được chú trọng, quan tâm. Do đó, HS vẫn còn cảm thấy nhàm chán khi học phần kiến thức Giáo dục Công dân lớp 11 nặng về chính sách, đường lối của Đảng và Nhà nước, trong khi đó, các bài thuộc phân môn thứ hai của môn học này có thể tích hợp, lồng ghép thành các chủ đề liên quan đến nội dung CNH, HĐH đất nước sẽ góp phần tạo nhiều hứng thú học tập cho HS, nâng cao hiệu quả giáo dục ý thức, thái độ, trách nhiệm cho học sinh phổ thông, đặc biệt là Việt Nam đang trong giai đoạn đẩy mạnh CNH, HĐH gắn với phát triển kinh tế tri thức. Do đó, dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong chương trình Giáo dục Công dân lớp 11 là việc làm cần thiết đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục phổ thông hiện nay.

2. Nội dung

2.1. Cơ sở lí luận

2.1.1. Khái niệm dạy học tích hợp, dạy học theo chủ đề

Dạy học tích hợp là một trong những xu hướng dạy học tất yếu và phù hợp với định hướng đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục theo hướng phát triển năng lực người học.

Dạy học tích hợp được UNESCO định nghĩa như sau: “Một cách trình bày các khái niệm và nguyên lí khoa học cho phép diễn đạt sự thống nhất cơ bản của tư tưởng khoa học, tránh nhấn quá mạnh hoặc quá sớm sự sai khác giữa các lĩnh vực khoa học khác nhau” [8].

Theo Xavier Roegiers, sự phạm tích hợp là một quan niệm về quá trình học tập, trong đó toàn bộ quá trình học tập góp phần hình thành ở HS những năng lực cụ thể có dự tính trước những điều kiện cần thiết cho HS, nhằm phục vụ cho các quá trình học tập sau này hoặc nhằm hoà nhập HS vào cuộc sống lao động [3].

Nói một cách khác, dạy học tích hợp là dạy cho HS cách sử dụng kiến thức và kĩ năng của mình để giải quyết và ứng dụng trong những tình huống cụ thể, và với mục đích phát triển năng lực người học. Ngoài ra, dạy học tích hợp còn tạo nên mối liên hệ giữa kiến thức và kĩ năng của các chuyên ngành hoặc các môn học khác nhau để bảo đảm cho HS phát huy có hiệu quả những kiến thức và năng lực của mình trong việc giải quyết các tình huống tích hợp cụ thể.

Theo D’Hainaut (1977) có 4 quan điểm khác nhau đối với các môn học [8].

Quan điểm "đơn môn": Có thể xây dựng chương trình học tập theo hệ thống nội dung của một môn học riêng biệt. Các môn học được tiếp cận một cách riêng rẽ.

Quan điểm "đa môn": Một chủ đề trong nội dung học tập có liên quan với những kiến thức, kĩ năng thuộc một số môn học khác nhau. Các môn học tiếp tục được tiếp cận riêng rẽ, chỉ phối hợp với nhau ở một số đề tài nội dung.

Quan điểm "liên môn": Nội dung học tập được thiết kế thành một chuỗi vấn đề, tình huống đòi hỏi muốn giải quyết phải huy động tổng hợp kiến thức kĩ năng của những môn học khác nhau.

Quan điểm "xuyên môn": Nội dung học tập hướng vào phát triển những kĩ năng, năng lực cơ bản mà HS có thể sử dụng vào tất cả các môn học, trong việc giải quyết những tình huống khác nhau.

Trong bài báo này, tác giả tập trung đề cập đến việc dạy học tích hợp theo quan điểm “liên môn”.

Dạy học theo chủ đề (themes based learning) là hình thức tìm tòi những khái niệm, tư tưởng, đơn vị kiến thức, nội dung bài học, chủ đề,... có sự giao thoa, tương đồng lẫn nhau, dựa trên cơ sở các mối liên hệ chặt chẽ về lí luận và thực tiễn được đề cập đến trong các môn học hoặc các hợp phần của môn học đó (tức là con đường tích hợp những nội dung từ một số đơn vị, bài học, môn học có liên hệ với nhau, có thể thống nhất với nhau về một số nội dung quan trọng) làm thành nội dung học trong một chủ đề có ý nghĩa sâu sắc hơn, thực tế hơn, sinh động và đa dạng hơn, nhờ đó học sinh có thể tự hoạt động nhiều hơn để tìm ra kiến thức, nắm bắt bài học nhanh và vận dụng vào thực tiễn.

Dạy học theo chủ đề là một mô hình mới cho hoạt động lớp học thay thế cho lớp học truyền thống (với đặc

trung là những bài học ngắn, cô lập, những hoạt động lớp học mà giáo viên giữ vai trò trung tâm) bằng việc chú trọng những nội dung học tập có tính tổng quát, liên quan đến nhiều lĩnh vực, với trung tâm tập trung vào HS và nội dung tích hợp với những vấn đề, những thực hành gắn liền với thực tiễn.

Dạy học theo chủ đề là sự kết hợp giữa mô hình dạy học truyền thống và hiện đại, ở đó người giáo viên không dạy học chỉ bằng cách truyền đạt kiến thức mà chủ yếu là hướng dẫn HS tự giác tìm kiếm thông tin, sử dụng kiến thức vào giải quyết các vấn đề có ý nghĩa thực tiễn. Dạy học theo chủ đề ở bậc THPT là sự cố gắng tăng cường tích hợp kiến thức, làm cho kiến thức có mối liên hệ mạng lưới nhiều chiều được bổ sung đầy đủ cho học sinh; là sự tích hợp vào nội dung những ứng dụng kĩ thuật và đời sống thông dụng làm cho nội dung học có ý nghĩa hơn, hấp dẫn hơn.

2.1.2. Sự cần thiết của việc dạy học tích hợp theo chủ đề công nghiệp hoá, hiện đại hoá (CNH, HĐH) đất nước trong chương trình Giáo dục Công dân lớp 11

Thế kỉ XXI là thế kỉ của kinh tế tri thức, của khoa học công nghệ hiện đại, của xã hội thông tin gắn liền với thời đại toàn cầu hóa. Trong bối cảnh đó, hầu như tất cả các nước đều quan tâm đến chiến lược con người, coi con người và nguồn nhân lực là vấn đề trung tâm, yếu tố cơ bản trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội nhanh và bền vững. Do vậy, vấn đề này đã đặt ra yêu cầu cấp thiết cho ngành giáo dục Việt Nam là phải xây dựng nguồn nhân lực vừa hồng, vừa chuyên về mọi mặt. Trong thời gian qua, Đảng và Nhà nước đã có nhiều chủ trương lớn góp phần tạo ra những chuyển biến tích cực của ngành giáo dục và đào tạo nước ta, trong đó có Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 của Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XI về “Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế”. Đây là một chủ trương lớn của Đảng, vừa mang tính cấp bách trong bối cảnh tình hình hiện nay, vừa có ý nghĩa lâu dài đối với sự nghiệp phát triển của đất nước. Trường phổ thông ở các địa phương cũng cần đặt ra những chuyển biến tích cực đáp ứng yêu cầu của công cuộc đổi mới toàn diện giáo dục Việt Nam hiện nay [7].

Trong chương trình giáo dục phổ thông hiện nay và trong hệ thống các môn học, môn Giáo dục Công dân giữ vai trò quan trọng và trực tiếp trong việc giáo dục học sinh ý thức và hành vi người công dân, phát triển tâm lực và nhân cách con người. Ngoài mục tiêu trang bị cho học sinh về kiến thức, môn Giáo dục Công dân truyền tải cho người học những giá trị, chuẩn mực của xã hội để họ trở thành những con người toàn diện, biết sống và biết tôn trọng người khác, thành công dân có ích cho cộng đồng và xã hội. Trong bối cảnh hiện nay khi đất nước ta còn nghèo, còn tụt hậu so với các nước trong khu vực và trên thế giới, việc giáo dục ý thức cho con người trong lao động, trong quan hệ giao tiếp, ứng xử hàng ngày của mỗi người, ý thức xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa là việc làm cần thiết. Điều đó khẳng định tầm quan trọng của môn Giáo dục công dân trong quá trình xây dựng và phát triển nguồn nhân lực cho sự nghiệp đẩy mạnh CNH, HĐH gắn với phát triển kinh tế tri thức của nước ta. Mặt khác, với đặc thù tri thức mang tính tổng hợp các kiến thức liên quan đến nhiều lĩnh vực như văn học, lịch sử, sinh học,... việc dạy học môn Giáo dục Công dân theo hướng tích hợp theo chủ đề là một việc làm cần thiết, đáp ứng yêu cầu đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục Việt Nam.

Chương trình Giáo dục Công dân lớp 11 gồm hai phân môn là Công dân với kinh tế và Công dân với các vấn đề chính trị - xã hội; trong đó, *Công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước* (Bài 6) là nội dung kiến thức có liên quan đến nhiều vấn đề trong phát triển kinh tế - xã hội như dân số và nguồn nhân lực, vị trí địa lí, khoa học và công nghệ, giáo dục và đào tạo, tài nguyên môi trường, cơ cấu kinh tế, cơ chế chính sách, quốc phòng, an ninh và đối ngoại,... nên có thể khai thác để liên hệ, lồng ghép nhằm tạo thành các chủ đề dạy học tích hợp trong bài 1. *Công dân với sự phát triển kinh tế*, bài 11. *Chính sách dân số và giải quyết việc làm*, bài 12. *Chính sách tài nguyên và bảo vệ môi trường*, bài 13. *Chính sách giáo dục và đào tạo, khoa học và công nghệ, văn hoá*, bài 14. *Chính sách quốc phòng và an ninh*, bài 15. *Chính sách đối ngoại* [5]. Đồng thời, việc dạy học tích hợp nội dung CNH, HĐH đất nước có thể lồng ghép, tích hợp nội dung kiến thức các môn học khác như nội dung Địa lý Việt Nam (chương trình Địa lý 12), phần II Chương I Bài 10 (chương trình Lịch sử 11), Phần I Chương 6 Bài 10 (chương trình Lịch sử 12), kiến thức Sinh học lớp 9,... Tuy nhiên, các trường trung học phổ

thông chỉ mới dừng lại ở việc triển khai dạy tích hợp, lồng ghép với các chủ đề do Bộ Giáo dục và Đào tạo hướng dẫn như giáo dục kỹ năng sống, tích hợp giáo dục tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, giáo dục chủ quyền biển đảo, giáo dục bảo vệ môi trường, giáo dục phòng chống các tệ nạn xã hội, [4]; trong khi đó, việc dạy học tích hợp nội dung CNH, HĐH đất nước trong chương trình Giáo dục Công dân lớp 11 chưa thực sự được quan tâm đúng mức. Điều này đã gây ra sự nhầm lẫn của học sinh khi học môn này nhưng quan trọng hơn là các em chưa nhận thức được vai trò, trách nhiệm của mình đối với sự nghiệp CNH, HĐH đất nước hiện nay, chưa được trang bị những kỹ năng cần thiết để giải quyết những vấn đề liên quan nảy sinh trong thực tiễn hằng ngày. Do vậy, thực hiện dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong chương trình Giáo dục Công dân lớp 11 là việc cần thiết để phát huy vai trò quan trọng của môn Giáo dục Công dân trong việc hình thành kỹ năng sống, ý thức và trách nhiệm của học sinh phổ thông đối với sự nghiệp CNH, HĐH đất nước trong giai đoạn hiện nay.

2.2. Tình hình thực hiện dạy học tích hợp theo chủ đề công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước trong chương trình Giáo dục công dân lớp 11 ở các trường Trung học phổ thông trên địa bàn thành phố Đà Nẵng

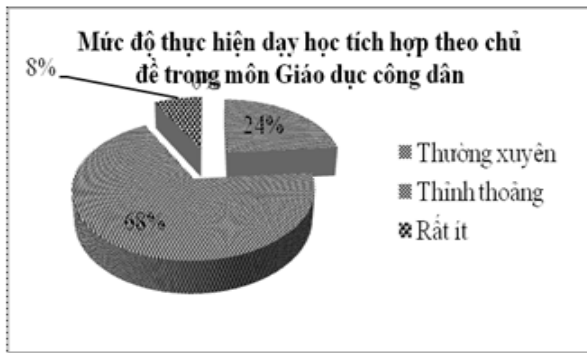
Trong chương trình giáo dục phổ thông hiện nay và trong hệ thống các môn học, môn Giáo dục Công dân (GDCD) giữ vị trí, vai trò quan trọng và trực tiếp trong việc góp phần bồi dưỡng những phẩm chất chính trị, hình thành niềm tin và phẩm chất đạo đức, lối sống tốt đẹp cho học sinh. Ngoài mục tiêu trang bị cho học sinh về kiến thức, môn GDCD truyền tải cho người học những giá trị, chuẩn mực của xã hội để họ trở thành những con người toàn diện, biết sống và biết tôn trọng người khác, thành công dân có ích cho cộng đồng và xã hội [6]. Điều đó khẳng định tầm quan trọng của môn GDCD trong quá trình xây dựng và phát triển nguồn nhân lực cho sự nghiệp đẩy mạnh CNH, HĐH gắn với phát triển kinh tế tri thức của nước ta.

Để có những đánh giá chính xác, khách quan về hoạt động dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong chương trình GDCD lớp 11, chúng tôi đã tiến hành khảo sát bằng phiếu câu hỏi 38 giáo viên (GV) hiện đang dạy học môn học này tại hầu hết các trường Trung học phổ thông (THPT) trên địa bàn thành phố Đà

Nẵng về vấn đề trên. Qua việc thống kê 38 phiếu nhận lại, kết quả thu được như sau:

Tất cả các GV dạy môn GDCD ở hầu hết các trường THPT tại Đà Nẵng đều nhận thức được vai trò, vị trí của môn học mà mình đang đảm nhận trong việc giáo dục ý thức cho con người trong lao động, trong quan hệ giao tiếp, ứng xử hàng ngày của mỗi người, ý thức xây dựng và bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, hình thành đội ngũ nguồn nhân lực quan trọng cho đất nước. Thông qua việc gặp gỡ, trao đổi với các GV, chúng tôi nhận thấy đội ngũ các thầy cô bộ môn GDCD trên địa bàn Đà Nẵng là những người có năng lực, có chuyên môn, tràn đầy nhiệt huyết với nghề. Điều này đã tạo ra một thuận lợi lớn đối với việc nâng cao chất lượng dạy học môn GDCD, bởi, đội ngũ GV này đã nhận thức được tầm quan trọng của bản thân cũng như của môn học. Từ đó, họ có ý thức trau dồi kiến thức chuyên môn, nghiệp vụ để đầu tư trong việc soạn giáo án, chuẩn bị bài lên lớp, cố gắng sử dụng cách truyền thụ hiệu quả nội dung kiến thức của môn GDCD để học sinh (HS) thấy sự hấp dẫn của môn học, làm cho HS yêu thích môn học, GV đưa ra những dẫn chứng cụ thể để người học có thể tự nhận thức trách nhiệm của bản thân đối với gia đình, nhà trường và quê hương. Do đó, tất cả các GV tham gia khảo sát đều cho rằng cần thiết phải nâng cao chất lượng dạy học môn GDCD trong giai đoạn hiện nay. Đồng thời, khi chúng tôi yêu cầu các GV đánh giá mức độ nhận thức đầy đủ và chính xác về vị trí, vai trò của môn GDCD ở trường THPT đang công tác, các thầy cô giáo có câu trả lời là Tốt (37%), Khá (32%) và Đạt (26%). Đây là tín hiệu đáng mừng cho thấy ở hầu hết các trường THPT trên địa bàn thành phố, đội ngũ cán bộ quản lý, các nhà lãnh đạo, các thầy cô giáo rất quan tâm đến môn GDCD, luôn tạo điều kiện để nâng cao chất lượng dạy và học môn học này.

Trên cơ sở những thuận lợi nêu trên, các thầy cô giáo dạy môn GDCD ở Đà Nẵng đã thực hiện chủ trương của Bộ Giáo dục và Đào tạo về dạy học tích hợp theo chủ đề như sau:

(Nguồn: Thống kê từ phiếu khảo sát)

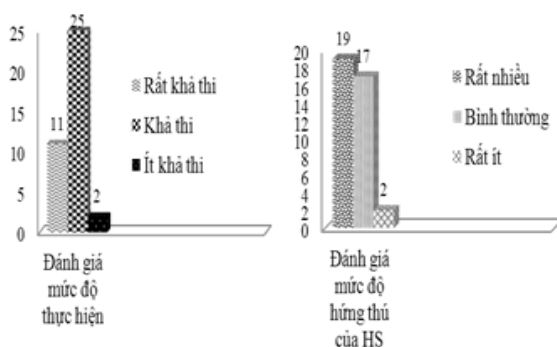
Biểu đồ 1. Giáo viên đánh giá mức độ thực hiện dạy học tích hợp theo chủ đề trọng môn GDCD ở trường THPT đang công tác

Qua khảo sát cho thấy, việc áp dụng quan điểm dạy học tích hợp đã được GV tiếp cận và thực hiện ở một số nội dung kiến thức, song, trong quá trình dạy học, các thầy cô chỉ mới dừng lại ở chỗ liên hệ, lồng ghép các nội dung với nhau, chưa thực sự đúng với bản chất và yêu cầu trong dạy học tích hợp do thời gian tập huấn ngắn, tài liệu ít, chương trình không cho phép dành riêng một số tiết độc lập cho nội dung này. Bên cạnh đó, một số GV dạy GDCD ở các trường như THPT Nguyễn Hiền, THPT Trần Phú, THPT Phan Châu Trinh, THPT chuyên Lê Quý Đôn,... đã xây dựng thành các chuyên đề, hoạt động ngoại khóa để thực hiện có hiệu quả các nội dung tích hợp đã được hướng dẫn của Bộ và Sở Giáo dục và Đào tạo. Mặt khác, các chủ đề dạy học tích hợp hiện nay được các GV triển khai thực hiện chỉ mới dừng lại ở nội dung do Bộ và Sở định hướng, trong Khung Chương trình yêu cầu tích hợp như tích hợp Biến đổi khí hậu, Phòng chống tham nhũng, Đạo đức Hồ Chí Minh, Kỹ năng sống, Giáo dục sức khỏe giới tính, Giáo dục phòng chống các tệ nạn xã hội, Chủ quyền biển đảo... Điều đáng lưu ý là một số GV muốn dạy học tích hợp theo các chủ đề mới (không nằm trong Khung Chương trình của Bộ) nhưng lại sợ thời lượng chương trình không cho phép hoặc chưa có hướng dẫn của Sở. Điều này cho thấy các GV dạy GDCD ở Đà Nẵng vẫn còn phải chịu nhiều áp lực của việc đảm bảo chương trình do Sở và Trường đề ra. Đây là một trong những nguyên nhân gây cản trở việc triển khai dạy học theo hướng tiếp cận năng lực người học nhằm nâng cao chất lượng dạy và học môn GDCD ở các trường THPT trên địa bàn thành phố hiện nay.

Nhìn chung, các GV dạy môn GDCD ở Đà Nẵng rất có tâm huyết với nghề, mong muốn phải nâng cao chất lượng dạy học bộ môn nhưng họ lại ngại việc khó đảm bảo chương trình và cả việc “cầm đèn chạy trước ô tô” khi chưa có hướng dẫn, tập huấn của Sở đã triển khai dạy học tích hợp nội dung mới. Do vậy, việc dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong chương trình GDCD lớp 11 chưa được thực hiện ở các trường THPT trên địa bàn Đà Nẵng.

Tuy nhiên, sau khi phân tích kĩ chương trình GDCD lớp 11 hiện hành, các thầy cô giáo đã thống nhất rằng nội dung kiến thức CNH, HĐH đất nước có liên quan đến nhiều vấn đề trong phát triển kinh tế - xã hội như dân số và nguồn nhân lực, vị trí địa lí, khoa học và công nghệ, giáo dục và đào tạo, tài nguyên môi trường, cơ cấu kinh tế, an ninh - quốc phòng và ngoại giao,... Mặt khác, chương trình GDCD lớp 11 hiện nay với 2 phân môn: Công dân với kinh tế và Công dân với các vấn đề chính trị - xã hội, đang được trình bày kiến thức theo kiểu “lát cắt ngang”, đặc biệt là phân môn thứ hai phần lớn là kiến thức liên quan đến các chính sách như: bài 11. Chính sách dân số và giải quyết việc làm, bài 12. Chính sách tài nguyên và bảo vệ môi trường,... nên HS cảm thấy khô khan, nhàm chán và cả người dạy cũng khó triển khai cho hiệu quả khi dạy học các bài học thuộc phân môn này [2]. Bên cạnh đó, các vấn đề nằm trong nội dung CNH, HĐH đất nước cũng có liên quan đến nội dung Địa lý Việt Nam (chương trình Địa lý 12), phần II Chương I Bài 10 (chương trình Lịch sử 11), Phần I Chương 6 Bài 10 (chương trình Lịch sử 12), kiến thức Sinh học lớp 9,... Do đó, việc dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong môn GDCD lớp 11 là một mô hình truyền thụ kiến thức theo kiểu “bỏ dục” chương trình thông qua việc xây dựng các chủ đề dạy học phù hợp, mang tính thực tiễn nhưng vẫn đảm bảo các mục tiêu của Khung chương trình GDCD lớp 11 đề ra.

Trên cơ sở các phân tích nêu trên, khi chúng tôi hỏi “Theo thầy/cô, việc xây dựng các chủ đề dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong chương trình GDCD 11 có cần thiết không?”, kết quả: có 28 phiếu (74%) cho rằng “Rất cần thiết”, các phiếu còn lại cho rằng việc xây dựng các chủ đề dạy học tích hợp nội dung CNH, HĐH đất nước là “Cần thiết”. Đồng thời, để có cơ sở triển khai việc nghiên cứu, chúng tôi còn nhận được đánh giá của các GV như sau:

(Nguồn: Thống kê từ phiếu khảo sát)

Biểu đồ 2. GV đánh giá mức độ khả thi và mức độ hứng thú của HS khi dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH ở các trường THPT tại Đà Nẵng

Qua kết quả cho thấy, dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước qua môn GDCD lớp 11 là việc hoàn toàn có thể thực hiện được. Đặc biệt, phần lớn GV (84,2%) đánh giá HS THPT có quan tâm đến sự nghiệp CNH, HĐH đất nước và CNH, HĐH ở Đà Nẵng hiện nay. Trong các giờ học trên lớp và sinh hoạt tại trường, HS luôn đặt ra những câu hỏi về sự thay đổi mỹ quan đô thị của thành phố, sự phát triển của kinh tế - xã hội của địa phương, quan tâm đến sự thay đổi của môi trường, khí hậu và tài nguyên của đất nước, nhận thức được sự ảnh hưởng của dân số tăng nhanh và nguồn nhân lực kém chất lượng đến sự phát triển của đất nước,... Do đó, dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong chương trình GDCD lớp 11 thông qua việc thiết kế và xây dựng thành các chủ đề lớn như: phát triển nguồn nhân lực có chất lượng trong quá trình CNH, HĐH; xây dựng cơ cấu kinh tế hợp lý, hiện đại và hiệu quả trong quá trình CNH, HĐH; nguồn lực tài nguyên trong CNH, HĐH,... sẽ giúp cho học sinh bớt nhàm chán với phần kiến thức nặng về mục tiêu, phương hướng trong các chính sách của Nhà nước, từ đó, góp phần làm cho người học có hứng thú với bộ môn, giúp học sinh thấy được trách nhiệm của họ đối với các vấn đề kinh tế, chính trị - xã hội của địa phương và đất nước trong công cuộc đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước. Tuy nhiên, các GV cũng đưa ra các nguyên nhân dẫn đến tình trạng dạy học tích hợp nội dung này chưa được thực hiện phổ biến như: Nhận thức và năng lực của GV còn nhiều hạn chế, chưa có thời gian đầu tư, chuẩn bị; môn GDCD có nhiều chủ đề tích hợp; nội dung CNH, HĐH thì rất rộng, khó, lại chưa được tập huấn và chưa

có định hướng của Sở; Nhà trường đang công tác chưa có sự phối hợp giữa GV các bộ môn có liên quan để tích hợp hiệu quả theo chủ đề này,...

2.3. Đề xuất một số biện pháp chủ yếu

Qua đánh giá và phân tích trên, dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong chương trình GDCD lớp 11 là việc cần thiết và sẽ thực hiện được nhằm nâng cao hiệu quả dạy - học và vị trí, vai trò của môn GDCD, góp phần phát triển nguồn nhân lực chất lượng cho sự nghiệp đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá gắn với phát triển kinh tế tri thức của nước ta. Để hiện thực hóa việc làm này, thiết nghĩ cần thực hiện tốt những vấn đề chủ yếu sau:

Một là, tiếp tục quán triệt sâu sắc hơn nữa trong nhà trường, HS, gia đình và xã hội về vị trí, vai trò đặc biệt quan trọng của môn GDCD ở trường phổ thông nước ta. Trước hết cần phải kịp thời khắc phục những quan niệm chưa chính xác, hoặc chưa đầy đủ của một bộ phận xã hội, của HS về vị trí và vai trò của môn GDCD trong trường phổ thông. Quan niệm này đã tác động tiêu cực đến GV trực tiếp giảng dạy môn GDCD và HS, từ đó ảnh hưởng tiêu cực đến chất lượng, hiệu quả giáo dục đạo đức, giáo dục ý thức pháp luật, rèn luyện kỹ năng sống qua môn GDCD cho các em, nhất là trong hoàn cảnh đất nước ta đang có những biến đổi sâu sắc, toàn diện. Mặt khác, Bộ Giáo dục và Đào tạo nên đưa môn GDCD là môn thi bắt buộc trong kì thi tuyển vào lớp 10, thi tốt nghiệp trung học phổ thông và xét tuyển vào Đại học, Cao đẳng, bởi bộ môn có tầm quan trọng trong việc việc giáo dục đạo đức, lối sống cho HS.

Hai là, nhận thức được tầm quan trọng đó, cùng với sự quan tâm, tạo điều kiện của Ban Lãnh đạo Sở và Ban Giám hiệu các trường, đội ngũ GV phụ trách môn GDCD cần tăng tính chủ động, linh hoạt, sáng tạo trong giảng dạy, không nên quá bám sát, phụ thuộc vào nội dung sách giáo khoa, mạnh dạn thu thập tài liệu, xác định địa chỉ, nội dung, mục tiêu và định hướng các năng lực cần phát triển để xây dựng các chủ đề dạy học tích hợp CNH, HĐH đất nước trong chương trình GDCD lớp 11. Từ đó, các GV cần chủ động đăng kí với Tổ Bộ môn, Ban Giám hiệu nhà trường trong khâu xây dựng chương trình, lựa chọn những nội dung thích hợp đưa vào phân bổ trong chương trình học. Đồng thời, Sở Giáo dục và Đào tạo Đà Nẵng cần tiếp tục tổ chức các lớp bồi dưỡng, tập huấn GV để các thầy cô nắm được

kiến thức, phương pháp và các kĩ thuật trong dạy học tích hợp.

Tác giả xin đề xuất các chủ đề dạy học tích hợp CNH, HDH đất nước trong chương trình GDCD lớp 11 theo bảng mô tả sau:

Chủ đề đề xuất		Bài học trong chương trình hiện hành	
Chủ đề 1	Phát triển nguồn nhân lực chất lượng trong sự nghiệp CNH, HDH đất nước	Bài 1	Công dân với sự phát triển kinh tế <i>Địa chỉ:</i> Điểm a Mục 2.
		Bài 6	CNH, HDH đất nước <i>Địa chỉ:</i> Điểm a Mục 2 và Mục 3
		Bài 11	Chính sách dân số và giải quyết việc làm <i>Địa chỉ:</i> Điểm a Mục 1; Điểm b Mục 1; Điểm b Mục 2; Mục 3.
		Bài 13	Chính sách Giáo dục và Đào tạo, Khoa học và Công nghệ, Văn hóa. <i>Địa chỉ:</i> Tất cả các mục nội dung.
Chủ đề 2	Xây dựng cơ cấu kinh tế hợp lí, hiện đại và hiệu quả trong sự nghiệp CNH, HDH đất nước	Bài 1	Công dân với sự phát triển kinh tế <i>Địa chỉ:</i> Điểm a Mục 3
		Bài 6	CNH, HDH đất nước. <i>Địa chỉ:</i> Điểm b Mục 2
		Bài 7	Thực hiện nền kinh tế nhiều thành phần và tăng cường vai trò quản lý kinh tế của Nhà nước. <i>Địa chỉ:</i> Điểm a, b, c Mục 1
		Bài 11	Chính sách dân số và giải quyết việc làm <i>Địa chỉ:</i> Điểm b mục 2; Mục 3
		Bài 12	Chính sách tài nguyên và bảo vệ môi trường <i>Địa chỉ:</i> Mục 1 và Mục 3
		Bài 13	Chính sách Giáo dục và Đào tạo, Khoa học và Công nghệ, Văn hóa. <i>Địa chỉ:</i> Điểm b Mục 1; Điểm a và c Mục 2
Chủ đề 3	Nguồn lực tài nguyên trong sự nghiệp CNH, HDH đất nước	Bài 1	Công dân với sự phát triển kinh tế <i>Địa chỉ:</i> Điểm b Mục 2
		Bài 12	Chính sách tài nguyên và bảo vệ môi trường <i>Địa chỉ:</i> Tất cả các mục nội dung.
		Bài 13	Chính sách Giáo dục và Đào tạo, Khoa học và Công nghệ, Văn hóa. <i>Địa chỉ:</i> Mục 2 và Mục 4
Chủ đề 4	Quốc phòng – an ninh và quan hệ đối ngoại trong sự nghiệp CNH, HDH đất nước	Bài 1	Công dân với sự phát triển kinh tế <i>Địa chỉ:</i> Điểm b Mục 3
		Bài 6	CNH, HDH đất nước. <i>Địa chỉ:</i> Điểm b Mục 1, phần tác dụng
		Bài 13	Chính sách Giáo dục và Đào tạo, Khoa học và Công nghệ, Văn hóa. <i>Địa chỉ:</i> Tất cả các mục nội dung
		Bài 14	Chính sách quốc phòng và an ninh <i>Địa chỉ:</i> Tất cả các mục nội dung
		Bài 15	Chính sách đối ngoại <i>Địa chỉ:</i> Tất cả các mục nội dung

Ba là, GV bộ môn cần lựa chọn hình thức, mức độ tích hợp phù hợp. Việc thực hiện đa dạng hóa các hình thức tổ chức dạy học tích hợp nội dung CNH, HĐH đất nước thông qua dạy học tích hợp trên lớp, tự nghiên cứu bài học, thực hành môn học và liên môn học, ngoại khóa chuyên đề... Bên cạnh đó, việc lựa chọn hình thức tích hợp phù hợp phải không làm cho kiến thức trở nên nặng nề, quá tải, đôi khi phá vỡ đi trật tự vốn có của môn học. Điều này làm góp phần vừa thực hiện yêu cầu đổi mới của dạy học nói chung, của bộ môn GDCD nói riêng, vừa tạo ra những hiệu ứng tích cực trong việc dạy học, giáo dục những nội dung này cho đối tượng HS THPT. Bản thân những nội dung này đòi hỏi một quá trình giáo dục mang tính tự nguyện cả phía thầy lẫn trò. Do đó, hình thức tích hợp phù hợp sẽ khiến HS cảm thấy không bị nhàm chán; luôn được nhìn, tìm hiểu dưới nhiều góc độ; kích thích tính tự giác, là động cơ thôi thúc tìm hiểu vấn đề trong suốt quá trình học tập cũng như vận dụng kiến thức vào hành động thực tế. Mặt khác, muốn tổ chức được thực hành liên môn học, đòi hỏi tất cả các thành phần và lực lượng tham gia vào quá trình tổ chức dạy học, từ đó tạo ra một nguồn lực dạy học hùng hậu và phong phú cùng giải quyết mục tiêu học tập chung...

Bốn là, sử dụng phương pháp và kỹ thuật dạy học phù hợp. Để phát huy được tính tích cực, chủ động, sáng tạo của HS; đồng thời giúp các em hình thành, phát triển được năng lực khi tích hợp nội dung CNH, HĐH đất nước trong bài dạy GDCD, người GV bộ môn phải biết sử dụng kết hợp linh hoạt các phương pháp dạy học tích cực như phương pháp nêu vấn đề, phương pháp kể chuyện, đàm thoại, phương pháp nghiên cứu trường hợp điển hình, phương pháp thảo luận nhóm, phương pháp trực quan, phương pháp đóng vai, phương pháp dự án, phương pháp trò chơi, phương pháp trực quan... Các kỹ thuật dạy học tích cực như sơ đồ tư duy, tranh luận ủng hộ, phản đối, tranh tường, bể cá, động não,... cũng tỏ ra phù hợp trong dạy học tích hợp các chủ đề nêu trên. Các phương pháp đó có thể thực hiện qua các hình thức học theo lớp, theo nhóm và cá nhân: hình thức học trong lớp, ngoài sân trường hoặc ở một địa điểm ngoài trường và phát huy sự tham gia tích cực của HS vào quá trình dạy học, kích thích tư duy, sự sáng tạo và sự cộng tác làm việc của HS.

Năm là, GV cần lựa chọn cách đánh giá phù hợp. Trong dạy học tích hợp nội dung CNH, HĐH đất nước, vai trò của kiểm tra đánh giá *không chỉ* giúp GV biết được khả năng nhận thức, xác định được mức độ tiếp thu của HS, có cơ sở cho việc dạy học các đơn vị kiến thức sau đó, *mà còn* thông tin cho người dạy về định hướng nhân cách, cũng như hành động của một công dân tương lai đối với đất nước, với Tổ quốc, với địa phương một cách cụ thể nhất. Do đó, trong quá trình thực hiện công tác kiểm tra đánh giá, GV dạy học tích hợp theo chủ đề này cần chú ý đến khả năng, năng lực của người học, đặc biệt là các năng lực vận dụng bậc thấp và cao. Kiểm tra, đánh giá không chỉ thông qua điểm mà qua nhận xét và định hướng. Người dạy cần chú trọng đến việc đánh giá khả năng giải quyết vấn đề, tư duy sáng tạo của HS THPT trong những vấn đề liên quan đến nội dung CNH, HĐH đã nảy sinh trong thực tiễn cuộc sống.

3. Kết luận

Dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong chương trình GDCD lớp 11 là việc làm cần thiết để tạo sự hứng thú cho HS khi học phần phân môn: Công dân với các vấn đề chính trị - xã hội, góp phần hình thành ý thức, thái độ sống tích cực với địa phương và đất nước trong giai đoạn hiện nay. Bài viết đã đánh giá và phân tích kết quả khảo sát 38 GV dạy môn GDCD ở các trường THPT trên địa bàn Đà Nẵng để đi đến kết luận: Tích hợp nội dung CNH, HĐH đất nước trong GDCD lớp 11 chưa được thực hiện nhưng hoàn toàn có thể triển khai thực hiện hiệu quả trong quá trình dạy học môn GDCD. Tác giả đã đề xuất năm biện pháp cụ thể để hiện thực hóa việc dạy học tích hợp theo chủ đề CNH, HĐH đất nước trong môn GDCD lớp 11.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bennett, J., Lubben, F., Hogarth, S. (2007). Bringing science to life: A synthesis of the research evidence on the effects of context-based and STS approaches to science teaching. *Science Education*, 91(3), 347-370.
- [2] Günther, J., Labudde J. (2012). Fächerübergreifend unterrichten - warum und wie? Argumente und Bedingungen für fächerübergreifendes Lehren und Lernen. *Naturwissenschaften im Unterricht Physik*, 132, 9-13.

- [3] Xavier Roegiers (1996). *Khoa sư phạm tích hợp hay làm thế nào để phát triển các năng lực tích hợp ở nhà trường?* Nguyên bản tiếng Pháp - người dịch: Đào Trọng Quang, Nguyễn Ngọc Nhi, NXB Giáo dục. *Giáo dục công dân ở trường phổ thông*. NXB Đại học Quốc gia Hà nội, Hà Nội.
- [4] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2015). *Dự thảo chương trình giáo dục phổ thông tổng thể*. NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [5] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2013). *Sách giáo khoa Giáo dục công dân lớp 11*. NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [6] Vũ Đình Bảy, Đặng Xuân Điều, Nguyễn Thành Minh, Vũ Văn Thục (2010). *Lý luận dạy học môn*
- [7] Đảng Cộng sản Việt Nam (2013). Nghị quyết 29 NQ/TW về việc Đổi mới căn bản, toàn diện Giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa - hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.
- [8] Trần Bá Hoành (2002). *Dạy học tích hợp*. <http://ioer.edu.vn>.

INTEGRATED TEACHING WITH THE TOPIC OF NATIONAL INDUSTRIALIZATION AND MODERNIZATION IN 11TH GRADE CIVICS EDUCATION PROGRAM AT HIGH SCHOOLS IN DANANG AT PRESENT

Abstract: Topic-based integrated teaching is one of the optimal teaching models which are to bring back effectiveness to teaching-learning activities, arousing interest and positiveness in learners when it comes to learning subjects in general and civics education in particular. The article presents an overview of theoretical preliminaries for integrated teaching on the topic of national industrialization and modernization in the 11th grade civics education program. Results from a survey of 38 teachers in charge of civics education subject at high schools in Da Nang show that integrated teaching with content focusing on the national industrialization and modernization in the 11th grade civics education program has not been included in the teaching process of teachers. Through the analysis and evaluation of the survey results, this article proposes some major measures to implement integrated teaching with the topic of the national industrialization and modernization in the 11th civics education program.

Key words: integrated teaching; civics education; industrialization and modernization; teacher; high school education.